

Putnu gredzenošana Lejasciema pagasta "Tirzmalās"

ALDIS FREIBERGS:
"Putni ir visur, tik ne tur, kur ir izlikti tīkli."

Pirmsākums

Sākums bija pagājušā gadsimta 80. gadu vidū, kad Agris Celmiņš uzaicināja mani piedalīties *Acroproject*. *Acroproject* bija Eiropas gredzenošanas centru savienības EURING kopējs projekts, niedrāju ķauķu – *Acrocephalus* – ģints izpētei, no tās arī nosaukums *Acroproject*. Trīs gadus (1986–1988) no 20. jūlija līdz 3. augustam ķēru niedrāja putnus Liepājas ezera niedrājā pie "Reiņiem". Iemācījies no linuma uzvērt tīklus putnu ķeršanai, un pēc projekta darbības beigām manā rīcībā palika linums tīklu gatavošanai un jau gatavi tīkli.

Vēlāk, kad Agris pārtrauca putnu ķeršanu un vairāk pievērsās putnu vizuālai vērošanai, tiku arī pie viņa tīklu krājumiem. Vietas izvēle putnu ķeršanai bija pilnīgi nejauša – ķeršanas vieta bija mana jaunā dzīvesvieta, kas arī tika izvēlēta tikai tāpēc, ka Lejasciemā bija tukša mežsarga māja meža vidū.

Materiāli un metodes

Pētījumu vieta ir Gulbenes novada Lejasciema pagasta "Tirzmalās" (57°15'N; 26°34'E) – Vidusgaujas zemienes dienvidu daļā Trāpenes līdzenumā. Tīklu vietas atrodas meža vidū apmēram 1 km no Tirzas upes un tuvākajām lauksaimniecības zemēm. Laikā, kad pētījums tika uzsākts, vieta tiešām atradās meža vidū ar retiem izcirtumiem. Tagad mežu ir nomainījušas dažāda vecuma jaunaudzes un izcirtumi ar retiem pieauguša meža nogabaliem.

Rudens migrācijas laikā putnu ķeršana notiek tīklu joslās, kas aptver lielāko daļu gredzenošanas vietai apkārt esošo biotopu (1. attēls). Pirmā josla 120 m garumā atrodas vidēja vecuma egļu audzē. Pēc 2005. gada vētras daļa audzes 2007. gadā tika nocirsta, atsedzot vienu joslas malu 60 m garumā. Otrā josla ir 50 m gara un atrodas mētrāja tipa pieaugušā mežā un krūmainā pļavā. Abu biotopu robeža ir apmēram metru plats meža strauts. Trešā josla līdz 1996. gadam bija 120 m gara. Daļa no tās (66 m) atradās dumbrāja tipa bērzu mežā, daļa krūmainā pļavā. Pēc 1996. gada josla tika saīsināta, jo bērzu lapas rudenī nepārtraukti krita tīklos, kas apgrūtināja to uzturēšanu ķeršanas

kārtībā. Šobrīd trešā josla ir 54 m gara un atrodas krūmainā pļavā, kā arī šķērso iepriekšminēto strautu. Pēc 2000. gada izveidotas divas 24 m garas joslas – viena dārzā, otra priežu jaunaudzē. Krūmainās pļavas, kurās atrodas otrā un trešā josla, tiek pļautas un attīrītas no krūmiem. Tas tiek darīts, lai uzturētu nemainīgu biotopu, neļaujot pļavām aizaugt ar krūmiem. Par ķeršanas rezultātiem no 1987. līdz 1996. gadam iespējams izlasīt "Putni dabā" 10. l. numura (Freibergs 2000).

Ķeršanas periods no 1987. līdz 2006. gadam ilga no 1. augusta līdz 15. septembrim. No 2007. gada ķeršanas sezona ir pagarināta līdz 30. septembrim ieskaitot. Līdz 2006. gadam izmantoto tīklu acs izmērs bija 14x14 mm. Pēc 2006. gada acs izmērs ir 16x16 mm. Tīkli tiek pielāgoti izmantošanai mežā – lai augšējais plaukts neķertos koku zaros, plauktu skaits tiek samazināts no pieciem uz četriem plauktiem. Tīklu augstums ir divi metri. Lietus un ļoti karstā laikā tīkli tiek pārbaudīti ar stundu gariem intervāliem, bet normālos laika apstākļos – ar divu stundu intervāliem. Ilgstoša lietus laikā tīkli tiek savilkti.

1. attēls. Gredzenošanas vieta. Sarkanās līnijas norāda tīklu atrašanās vietas.

Gredzenotāja darbarīki.

Foto: I. Freiberga

Noķertajiem putniem tiek noteikta suga, reģistrēts vecums un dzimums, ja to ir iespējams noteikt. Putnu sugu, vecuma un dzimuma noteikšanai izmantoju Eiropas zvirbuļveidīgo putnu noteicēju (Svenson 1992). No 2008. gada veicu arī biometriskos mērījumus – mēru spārna garumu un svaru. Spārna garums tiek mērīts ar speciāli sagatavotu koka lineālu (Svenson 1992), mērījumi tiek veikti ar precizitāti līdz 1 mm. Svērti tiek tikai zvirbuļveidīgie putni, mērījumu veikšanai izmantoju atspersvarus PE-SOLA ar precizitāti līdz 0,5 g.

Rezultāti

No 1997. līdz 2014. gadam rudens ķeršanas sezonā Lejasciemā apgredzenoti 19 315 putnu no 75 sugām (1. tabula).

Pirmā tīklu josla.

Foto: I. Freiberga

Trešā tīklu josla.

Foto: I. Freiberga

I. tabula. No 1997. līdz 2014. gadam rudens ķeršanas sezonā Lejasciemā apgredzenotie putni.

Suga	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007			
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	
Zvirbuļvanags	<i>Accipiter nisus</i>													
Mežzirbe	<i>Tetrastes bonasia</i>													
Mērkaziņa	<i>Gallinago gallinago</i>									1				
Sloka	<i>Scolopax rusticola</i>						1							
Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>			1	1	1				1	1		1	
Urālpūce	<i>Strix uralensis</i>													
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>													
Zivju dzenītis	<i>Alcedo atthis</i>		1									1	1	
Titiņš	<i>Jynx torquilla</i>			1						2				
Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>								1		1		1	
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>					1								
Dižraibais dzenis	<i>Dendrocopos major</i>	2			1	4	1	2	1		3	1	4	
Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>													
Mazais dzenis	<i>Dryobates minor</i>													
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>									4				
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>													
Bezdelīga	<i>Hirundo rustica</i>									2				
Koku čipste	<i>Anthus trivialis</i>	2	14	3	5	3	5	1	11	11	14	18		18
Baltā cielava	<i>Motacilla alba</i>													
Paceplītis	<i>Troglodytes troglodytes</i>	11	54	44	47	45	47	21	28	21	14	29	15	44
Peļkājīte	<i>Prunella modularis</i>	23	19	16	26	35	36	12	28	19	27	23	16	39
Sarkanriklīte	<i>Erithacus rubecula</i>	61	182	68	138	103	113	47	169	83	103	175	120	295
Lakstīgala	<i>Luscinia luscinia</i>		2	2	2	2	1			2		2		2
Melnais erickiņš	<i>Phoenicurus ochruros</i>													
Erickiņš	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	3			1		2	1	3	2	6	5	4	9
Lukstu čakstīte	<i>Saxicola rubetra</i>													
Akmeņčakstīte	<i>Oenanthe oenanthe</i>													
Melnais meža strazds	<i>Turdus merula</i>	11	24	17	7	9	20	9	13	11	9	40	25	65
Pelēkais strazds	<i>Turdus pilaris</i>		1	1					3				2	2
Dziedājīstrazds	<i>Turdus philomelos</i>	4	32	12	15	7	8	6	14	10	9	19	6	25
Plukšķis	<i>Turdus iliacus</i>	2	10	17	1	2			4	1	1	10	1	11
Sila strazds	<i>Turdus viscivorus</i>							1	2				1	1
Upes kauķis	<i>Locustella fluviatilis</i>	1		1		1					3			
Ceru kauķis	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	1					1							
Krūmu kauķis	<i>Acrocephalus dumetorum</i>			2										
Purva kauķis	<i>Acrocephalus palustris</i>	1	1	1		2	2	1				1		1
Iedzeltenais kauķis	<i>Hippolais icterina</i>							2	1	2	2			
Svītrainais kauķis	<i>Sylvia nisoria</i>													
Gaišais kauķis	<i>Sylvia curruca</i>	5	8		2	2	3	2	5	4	3	2		2
Brūnspārnu kauķis	<i>Sylvia communis</i>	12	2	9	13	4	23	19	19	14	15	19		19
Dārza kauķis	<i>Sylvia borin</i>	26	22	33	9	20	49	20	33	32	27	60	1	61
Melngalvas kauķis	<i>Sylvia atricapilla</i>	11	20	24	16	14	39	27	33	25	25	32	3	35
Dzeltensvītru kauķītis	<i>Phylloscopus inornatus</i>													
Svirlītis	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	4	9	7	7	4	3	5	8	4	5	5		5
Čuņciņš	<i>Phylloscopus collybita</i>	25	37	30	40	27	113	47	119	51	70	65	55	120
Vītītis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	41	98	27	33	22	92	67	61	54	86	85	6	91
Ziemeļu kauķītis	<i>Phylloscopus borealis</i>													
Zeltgalvītis	<i>Regulus regulus</i>	3	33	19	39	15	23	8	18	16	21	38	41	79
Pelēkais mušķerājs	<i>Muscicapa striata</i>		3		1			2	4	2	5	11		11
Mazais mušķerājs	<i>Ficedula parva</i>		4	1	1	2	4	3	6	3	10	6		6
Melnais mušķerājs	<i>Ficedula hypoleuca</i>	2	6	2	2		2	2	10	8	11	10		10
Garastīte	<i>Aegithalos caudatus</i>		1	12	2	1	11	5	1	2	2		7	7
Purva zilīte	<i>Poecile palustris</i>	5	10	10	12	8	15	7	12	9	16	7	5	12
Pelēkā zilīte	<i>Poecile montana</i>	5	8	5	18	1	2	5	2	2	6	9	1	10

2008			2009			2010			2011			2012			2013			2014			KOPĀ
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	
		0			0			0			0			0			0	1		1	1
		0	1		1			0			0			0			0			0	1
		0			0			0	1		1			0			0			0	2
		0			0	1		1			0			0	2		2			0	4
1	1	2	1	3	4			0	2		2			0	2	1	3	1		1	17
		0			0			0			1			0			0			0	1
		0	1		1	3		3	1		1	1		1			0	1		1	7
1		1	1	1	2	1		1	1		1	1		1			0			0	8
		0			0			0			0			0	7		7			0	10
1		1	1		1	1	1	2	1		1	1		1	1		1		1	1	10
		0			0			0			0	2		2			0	2		2	5
		0	2		2	1		1			0	11		11	7		7		1	1	37
		0			0			0	1		1			0			0	1		1	2
1	1	2	1		1	2		2	1		1	2	1	3	2		2	1		1	12
		0			0			0			0			0			0	1		1	5
1		1			0			0			0			0	1		1			0	2
		0			0			0			0			0			0		2	2	4
8		8	11		11	4		4	17		17	10		10	13		13	16	1	17	167
		0			0			0			0		1	1		3	3	3		3	7
38	9	47	24	7	31	19	7	26	32	12	44	9	6	15	12	6	18	18	14	32	589
22	8	30	33	10	43	38	11	49	51	19	70	32	8	40	22	9	31	26	8	34	577
163	49	212	235	101	336	195	51	246	251	130	381	179	142	321	198	69	267	122	61	183	3308
		0	3		3	1		1	1		1	1		1	2		2	1		1	22
		0			0		2	2			0			0	1		1			0	3
4	2	6	14		14	10	2	12	21	1	22	22		22	25		25	25	3	28	156
		0			0			0			0			0	1		1			0	1
		0			0			0	2		2	1		1			0			0	3
3	4	7	16	12	28	26	8	34	15	17	32	22	6	28	29	29	58	27	44	71	453
	1	1		2	2			0	2		2			0			0	1		1	13
7	4	11	13	10	23	11	2	13	16	5	21	10	15	25	27	8	35	19	3	22	292
1	1	2	2	2	4			0			0			0			0		1	1	56
	1	1		3	3	1		1			0			0	1		1		1	1	11
		0			0	1		1	3		3			0	1		1	1		1	12
2		2			0			0	2		2	1		1			0			0	7
		0			0	1		1			0			0			0			0	3
		0			0	2		2	2		2	2		2			0			0	15
1		1	1		1	1		1	1		1	2		2	1		1			0	14
		0			0		1	1			0			0			0			0	1
5	1	6	12	1	13	11		11	18		18	18		18	8		8	4		4	114
26		26	50		50	34		34	42		42	36	1	37	40		40	36		36	414
34		34	52		52	94		94	73		73	61	1	62	37		37	37		37	721
20	3	23	29	1	30	79	3	82	65	4	69	53	4	57	46	4	50	48	2	50	630
		0			0			0			0			0			0		1	1	1
2		2	10		10	5		5	10		10	4		4	14		14	5		5	111
95	29	124	86	17	103	129	16	145	114	31	145	170	43	213	133	58	191	155	55	210	1810
68	21	89	70	1	71	84	3	87	70	2	72	91	5	96	91	7	98	109	3	112	1297
		0			0			0		1	1			0			0			0	1
40	87	127	17	35	52	43	53	96	9	18	27	47	197	244	16	27	43	36	88	124	987
8		8	3		3	7		7	6		6			0	8		8	5		5	65
2		2	9		9	6	1	7	11		11	11		11	8		8	7	1	8	96
8		8	14		14	6		6	15		15	11		11	18		18	13		13	140
4	14	18	12	4	16	6	25	31	15		15	6	14	20	13	10	23	22	5	27	194
12	6	18	12	4	16	12	2	14	2	1	3	16	3	19	9	2	11	17	6	23	220
5	1	6	13	1	14	33	5	38	11	4	15	20	1	21	7	1	8	8	1	9	175

1. tabulas turpinājums.

Suga	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007			
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	
Cekulzilīte	<i>Lophophanes cristatus</i>	2	7	3	6	2	5	2	6	2	6	2		2
Meža zilīte	<i>Periparus ater</i>	2	4		2	1	9	1	5				2	2
Zilzilīte	<i>Cyanistes caeruleus</i>	2	13	1	7	7	8	2	6	1	1	21	4	25
Lielā zilīte	<i>Parus major</i>	11	49	37	31	23	51	27	78	20	12	78	177	255
Dzilnītis	<i>Sitta europaea</i>	5	4	4	5	4	3	1	3	3	3	1	4	5
Mizložņa	<i>Certhia familiaris</i>	3	4	6	5	8	6	4	9	4	4	5	3	8
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>						1		6		8			
Silis	<i>Garrulus glandarius</i>						1	1	1	1		3		3
Riekstrozis	<i>Nucifraga caryocatactes</i>													
Lauku zvirbulis	<i>Passer montanus</i>												2	2
Žubīte	<i>Fringilla coelebs</i>	11	48	10	19	4	22	16	19	12	24	16	58	74
Ziema žubīte	<i>Fringilla montifringilla</i>												10	10
Zaļžubīte	<i>Chloris chloris</i>				5	2	2	2	2			1	32	33
Dadzītis	<i>Carduelis carduelis</i>					2	1		2					
Ķivulis	<i>Spinus spinus</i>	183	246	133	87	179	101	100	19	190	82	156	13	169
Mazais svilpis	<i>Erythrura erythrura</i>						3	2		1	1	1		1
Svilpis	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	8	12	8	5	2	5	10	8	4	2	4		4
Dižknābis	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>			1	1				1		1			
Egļu krustknābis	<i>Loxia curvirostra</i>		3											
Dzeltenā stērste	<i>Emberiza citrinella</i>				1									
Niedru stērste	<i>Emberiza schoeniclus</i>													
Kopējais noķerto putnu skaits sezonā		488	991	566	614	568	834	490	774	628	644	965	615	1580

Sākot ar 2007. gadu –

1 - noķerto putnu skaits periodā no 1.08. līdz 15.09.

2 - noķerto putnu skaits periodā no 16.09. līdz 30.09.

3 - kopējais noķerto putnu skaits periodā no 01.08. līdz 30.09.

2. tabula. No 1996. līdz 2014. gadam Lejasciemā gredzenoto putnu atrašanas vietas ārzemēs.

Suga	Skaits	Atrašanas vieta
Sarkanriklīte	7	Francija (2), Spānija, Zviedrija, Dānija, Itālija, Šveice
Melnais meža strazds	2	Vācija, Francija
Dziedātājstrazds	2	Portugāle, Spānija
Pelēkais mušķerājs	1	Somija
Garastīte	4	Lietuva (Ventes Ragas)
Zilzilīte	2	Beļģija, Lietuva (Ventes Ragas)
Lielā zilīte	7	Vācija (2), Beļģija (2), Lietuva (Ventes Ragas 2), Krievija (Kaļiņingrada)
Ķivulis	6	Polija, Dienvidslāvija, Čehija, Spānija, Vācija, Ungārija

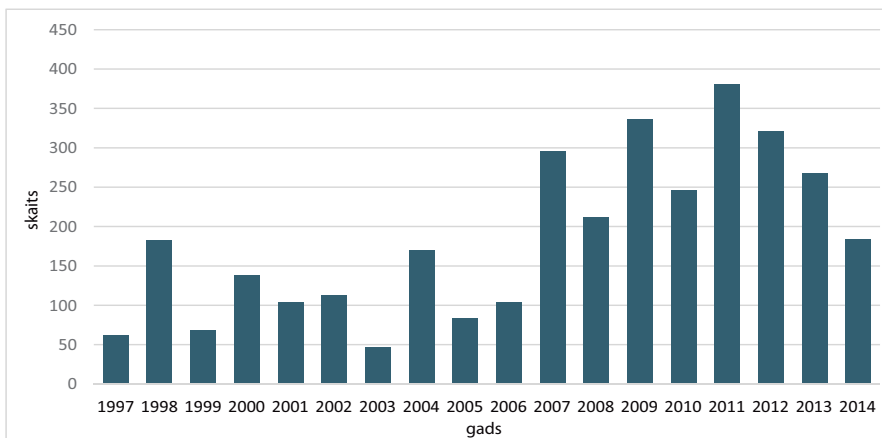
Visvairāk ir noķertas sarkanriklītes *Erithacus rubecula* – 3308 putni (2. attēls), ķivuļi *Spinus spinus* (2367) un lielās zilītes *Parus major* (2149). Sarkanriklīte noteikti ir visregulārāk noķertā putnu suga, vismaz viens īpatnis tiek noķerts katru dienu. Kā redzams 1. tabulā, līdz ar ķeršanas sezonas pagarināšanu 2007. gadā apgredzenoto putnu skaits ir pieaudzis. Skaita pieaugums, pirmkārt, veidojas uz vēlu migrējošo sugu – sarkanriklī-

šu (2. attēls), strazdu *Turdus sp.*, zeltgalvišu *Regulus regulus* un lielo zilišu – rēķina, kuriem dažos gados pēdējās 15 dienās noķerta puse no kopējā sezonā apgredzenoto īpatņu skaita. Otrkārt, skaita pieaugums varētu būt skaidrojams ar biotopa pārmaiņām ķeršanas vietas apkārtnē. Tas īpaši attiecināms uz agrāk migrējošām sugām, piemēram, ericīņu *Phoenicurus phoenicurus* skaita pieaugumu (3. attēls) varētu skaidrot gan ar papildu joslas izveidi dār-

zā, gan ar izcirtumu un jaunaudžu platību pieaugumu gredzenošanas vietas apkārtnē. Taču ir viena suga, kuras skaita pārmaiņas nevaru izskaidrot ar gredzenošanas sezonas vai biotopu pārmaiņām. Plukšķus *Turdus iliacus* kādreiz ne pārāk lielā skaitā, bet regulāri noķēru katru sezonu, taču pēdējos četros gados ir izdevies apgredzenot tikai vienu īpatni. Lai arī iepriekš apgredzenoto plukšķu skaits ir svārstījies, tos rudens migrācijas laikā bieži varēja novērot pārlidojot kopā ar dziedātājstrazdiem, ko nevarētu teikt par pēdējiem gadiem.

No 1996. līdz 2014. gadam kontrolēti jeb atkārtoti noķerti divi putni ar ārzemju gredzeniem – pelkājīte *Prunella modularis*, kas gredzenota Somijā, un vītītis *Phylloscopus trochilus*, kas gredzenots Zviedrijā. Savukārt ārzemēs kontrolēti 31 no Lejasciemā gredzenotajiem putniem (2. tabula). Pēc vairāku gadu pārtraukuma Lejasciemā gredzenotie

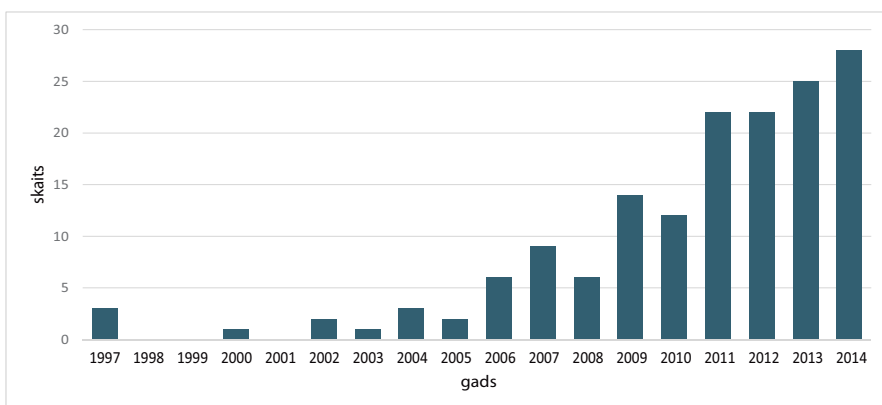
2008			2009			2010			2011			2012			2013			2014			KOPĀ
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	
2		2	9		9	10		10	4		4	6		6	2		2	4	1	5	81
1		1	2		2	3	1	4	5	1	6	7		7	2		2	3		3	51
20	5	25	83	2	85	33	4	37	12	4	16	36	13	49	1	6	7	14	12	26	318
85	56	141	101	29	130	136	87	223	174	76	250	282	139	421	45	79	124	140	126	266	2149
2	2	4	7	1	8	3	2	5	1		1	3		3	4	2	6	5		5	72
9	2	11	3	2	5	3	6	9	3	1	4	12	9	21	5	2	7	10	7	17	135
2		2	4		4				11		11			0	3		3	9		9	44
1	2	3	10	2	12	8	1	9	3	1	4	1		1	4	1	5	2		2	43
			1		1				1		1			0	1		1			0	3
	1	1							1		1	1		1	10	3	13	2	1	3	21
9	14	23	34	2	36	125	68	193	85	73	158	51	35	86	35	30	65	29	91	120	940
	2	2					1	1		3	3			0	1		1		1	1	18
	1	1	1		1				2	1	3			0	3		3	6	22	28	82
							2	2	5		5			0		1	1	1	5	6	19
20	3	23	235	18	253	219	1	220	222	9	231	36	1	37	65	3	68	9	37	46	2367
			1		1						0			0	1		1			0	10
6	4	10	6	4	10	5	12	17	5		5	11		11	3		3	5	1	6	130
							1	1	3		3	1		1	2		2	1		1	12
											0			0			0			0	3
											0	2		2	1		1			0	4
										2	2			0			0			0	2
740	335	1075	1246	275	1521	1413	379	1792	1422	414	1837	1302	645	1947	991	361	1352	1009	606	1615	19316

2. attēls. Kopējais Lejasciemā noķerto sarkanrīklišu skaits no 1996. līdz 2014. gadam.

Sarkanrīkliete *Erithacus rubecula*.
Foto: I. Deņisovs

3. attēls. Kopējais Lejasciemā noķerto erickiņu skaits no 1996. līdz 2014. gadam.

Erickiņš *Phoenicurus phoenicurus*.
Foto: I. Deņisovs

Plukšķis *Turdus iliacus*.
Foto: S. Bērziņa / selgasfoto.lv

Ķivulis *Spinus spinus*.
Foto: S. Bērziņa / selgasfoto.lv

putni noķerti Ventes Ragas putnu ķeršanas stacijā Lietuvā, kas atrodas 391 km no gredzenošanas vietas RDR virzienā. Vairāki garastīšu *Aegithalos caudatus* bariņi, kas dažādos datumos neatkarīgi viens no otra noķerti gredzenošanai, turpmākās rudens migrācijas gaitā apvienojušies. To pierāda četru savstarpēji nesaistītu putnu kontroles Ventes Ragā vienā un tajā pašā laikā – 2. novembrī plkst. 17.00. Šie putni, tāpat kā vismaz trīs lielās zilītes un viena zilzilīte *Cyanistes caeruleus*, droši vien ir migrējuši arī pāri Papei, taču nav noķerti. Lielākā daļa ārzemēs kontrolēto putnu ir noķerti, nošauti vai kaķu noplēsti tajā pašā vai nākamajā gadā rudens migrācijas laikā un ziemošanas vietās. Vienīgi pelēkais mušķērājs *Muscicapa striata* Somijā (437 km no gredzenošanas vietas) ir kontrolēts ligzdošanas sezonas laikā jūnijā, diemžēl arī tas ticis atrasts beigts.

Piezīmes

Katru reizi, ejot pārbaudīt tīklus no pirmās joslas līdz pēdējās joslas pēdējiem tīkliem, jābūt gatavam gan patīkamiem, gan arī nepatīkamiem pārsteigumiem. Pie patīkamiem pārsteigumiem var pieskaitīt

reiz divos tīklos noķertos 85 putnus – 52 zilzilītes, 14 lielās zilītes, 14 čuņčiņus *Phylloscopus collybita*, 2 ķivulus un 3 dārza ķauķus *Sylvia borin*. Vai arī 13. septembra rekords, kad dienā noķēru 156 putnus, no tiem 134 ķivulus. Protams, vispatīkamākais notikums bija 2011. gada 18. septembrī, kad pirmo reizi Latvijā novēroju un gredzenošanai noķēru ziemeļu ķauķīti *Phylloscopus borealis* (Freibergs 2012). Rokas nedaudz drebēja, jau pinot viņu ārā no tīkla, jo bija skaidrs, ka tas ir kaut kas līdz šim vēl Latvijā neredzēts. Arī sugas, kuras tīklos iemaldās retumis vai ir pietiekami manīgas, lai izvairītos vai izlēktu no tīkla, piemēram, lēlis *Caprimulgus europaeus*, krūmu ķauķis *Acrocephalus dumetorum*, dzeltensvītru ķauķītis *Phylloscopus inornatus*, riekstrozis *Nucifraga caryocatactes*, urālpūce *Strix uralensis* vai apodziņi *Glaucidium passerinum*.

Par urālpūci ir arī īpašs stāsts.

Kādā vakarā, pēdējoreiz apejot tīklus, pēdējos tīklos atradu divus noplēstus putnus. Purva zilīte *Poecile palustris* bija noplēsta trešajā tīkla plauktā, ķivulis pirmajā plauktā no apakšas. Pirmās aizdomas bija par

Amerikas ūdeli, kas dzīvo strautā. Ķivuli atstāju uz vietas un apakšā paliku slazdu, kas spēj noturēt pieaugušu bebru. Cita nebija pa rokai. Liels pārsteigums bija no rīta. Slazdā sēdēja urālpūce, kuras kāju no salaušanas bija paglābis jau pirms pāris gadiem uzliktais gredzens. Toreiz pūci biju noķēris ligzdā kā pieaugušu putnu. Gredzens bija iesprūdis starp slazda lokiem un izturējies atsperes triecienu un spiedienu. Ko pūce meklēja pie ķivuļa ar norauto galvu? Vai tiešām atcerējās, ka palicis neapēsts medijums, tāds sākums kā ķivulis?

Reizēm putnus tīklos nogalina ne tikai ūdeles, pūces vai klaiņojošie kaķi, esmu redzējis, kā pāris vītīšu pēdējā tīklu joslā bez acīmredzama iemesla sadzeļ un nogalina sirseņi. Tā kā līdzīgu gadījumu "Putni dabā" ir aprakstījis Rolands Lebuss, jāsecina, ka tā nav tikai vienreizēja parādība (Lebuss 2014). Taču nesaprotams vēl aizvien paliek iemesls, kādēļ sirseņi to dara, jo manis novērotajos gadījumos putniem blakus neatradās sapīnīši, kura uzvedība mudinātu pārējos uzbrukt putnam. Protams, tīklus reizēm nākas arī lāpīt un labot, jo dažādu

Dzeltensvītru ļauķītis *Phylloscopus inornatus*.

Foto: I. Freiberga

Vītītis *Phylloscopus trochilus*.

Foto: S. Bērziņa / selgasfoto.lv

izmēru zidītāji tos nepamana un iziet cauri vai iepinas, un, lai atbrīvotos, izgaužas ārā. Pie pēdējiem pieder sikspārņi, kuri pēdējos gados, kad tikli ir novietoti arī dārzā, tajos regulāri izgauž caurumus, ja tiklus pa nakti nesavelku. Mežā izliktajās joslās zaudējumus nodara stirnas un aļņi, kuri vismaz reizi sezonā iziet cauri kādam tīklam. Esmu redzējis, kā stirnu āzis rudenī iemēģina ragus, pluinot tīklus pēdējā joslā, bet, ieraudzījis mani, izlec cauri tīklam un riedams dodas projām.

Arī šogad 1. augustā tīklu joslas tika paceltas un līdz 17. augustam noķerti 374 putni no 32 sugām.

Pateicības

Paldies Agrim Celmiņam par nodrošinājumu ar tīkliem un linumu ķeršanas pirmajos gados. Tāpat paldies Oskaram Keišam par palīdzību tīklu un linuma sagādē vēlāk. Un paldies arī Ingai Freibergai par palīdzību šā raksta tapšanā.

Autora adrese:
"Tīrzmālas", Lejasciems,
Gulbenes nov.,
LV-4412.
e-pasts: freiberga.inga@gmail.com

Garastīte *Aegithalos caudatus*.

Foto: I. Priedniece

Literatūra

- Freibergs A. 2000. Migrējošo putnu sastopamības vērtējums Lejasciema apkārtnē 10 gadu periodā, izmantojot ķeršanas metodi. *Putni dabā* 10.1: 19–22.
- Freibergs A. 2012. Pirmais ziemeļu ļauķīša novērojums Latvijā. *Putni dabā* 2012/1–2: 44.
- Lebuss R. 2014. Daži piedzīvojumi pērnās vasaras ekspedīcijās. *Putni dabā* 2014/2: 32–34.
- Svensson L. 1992. Identification Guide to European Passerines. Stockholm, 368 pp.

Summary

Bird ringing in Tīrzmālas, Lejasciems parish /Aldis Freibergs/

For the past eighteen years (1997–2014) from the 1st of August until the 30th of September, 19,315 birds from 75 species have been captured and ringed by Aldis Freibergs at Tīrzmālas, in the Lejasciems parish, Gulbene region (57°15'N; 26°34'E). Of these birds, an arctic warbler was the first of its species to be observed in Latvia. During this period, 31 birds have been recaptured abroad and one Finnish and one Swedish bird have been recaptured at Tīrzmālas. Aldis Freibergs has been ringing birds in this region since 1987 and continues on to this date. So far in 2015 there have been 374 individuals captured of 32 species.